

Αθήνα, 2 Ιουλίου 2010

Δελτίο Τύπου

Παρουσιάστηκε, σήμερα στις 2 Ιουλίου 2010 στο ξενοδοχείο *St.George Lycabettus*, το τέταρτο τεύχος της Εξαμηνιαίας Έκθεσης Ανάλυσης των Τουριστικών Τάσεων με τις προβλέψεις για τις τουριστικές αφίξεις του 2010, από τον Πρόεδρο της Ακαδημίας Τουριστικών Ερευνών και Μελετών (ΑΤΕΜ), κύριο Μάριο Βασιλόπουλο, και από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Έκθεσης και Πρόεδρο του Αθηναϊκού Ινστιτούτου Εκπαίδευσης και Έρευνας (ΑΘΙΝΕΕ), κύριο Γρηγόρη Παπανίκο.

Τα περιεχόμενα του τέταρτου τεύχους της Έκθεσης αναλύονται σε δύο μέρη, με τρεις υποενότητες το καθένα. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται οι «Παγκόσμιες και Ευρωπαϊκές Τάσεις μετά την Κρίση», οι «Μακροχρόνιες Τάσεις των Τουριστών από την Γαλλία» και οι «Αναθεωρημένες Προβλέψεις για τον Εισερχόμενο Τουρισμό στην Ελλάδα το 2010 μετά την Κρίση του Απριλίου και τα Γεγονότα του Μαΐου». Το δεύτερο περιέχει άρθρο του κυρίου Παπανίκου για τα «Οι Ιστορικές Τάσεις της Ελληνικής Κρουαζιέρας», όπως επίσης και δύο άρθρα αλλοδαπών Καθηγητών για τον κλάδο του τουρισμού. Το πρώτο, με συγγραφείς τους Λουίς Μπέργκες, Κάρολ Άλκοκ και Μίκαελ Τζόουνς, αναφέρεται στα πλεονεκτήματα που μπορούν να αποκομίσουν οι μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις από την χρήση των νέων τεχνολογιών, και δη με την εξ αποστάσεως συνεργασία. Μιας και οι περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα είναι μικρές και οικογενειακού χαρακτήρα, το άρθρο αυτό είναι χρήσιμο και άπτεται και της ελληνικής τουριστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Το δεύτερο άρθρο, υπό τον τίτλο «Τουρισμός και Οικονομική Μεγέθυνση», του Γου-Σαγκ Γουόνγκ από το Πανεπιστήμιο Καουνσιάγκ, μελετά το άριστο επίπεδο της συναλλαγματικής ισοτιμίας ως παράγοντας που φέρει την τουριστική ανάπτυξη και συνακόλουθα την οικονομική μεγέθυνση.

Η μεγάλη τουριστική κρίση του Απριλίου, κυρίως λόγω της ηφαιστειογενούς τέφρας και τα δραματικά γεγονότα της 5^{ης} Μαΐου 2010 άλλαξαν τα φετινά τουριστικά δεδομένα. Επιπλέον ο Απρίλιος, όπως και ο Μάιος, χαρακτηρίζεται από μία παγκόσμια δυσφήμιση της Ελλάδος, κυρίως λόγω των οικονομικών της προβλημάτων. Αυτή η δυσφήμιση, που θα γινόταν έτσι και αλλιώς, βοηθήθηκε και από μη έξυπνες κινητοποιήσεις των εργαζομένων, οι οποίες, σε πολλές περιπτώσεις, βαίνουν και σε βάρος των ιδίων, υποθέτοντας ότι οι κινητοποιήσεις αυτές έχουν ως σκοπό την αύξηση της απασχόλησης, την αύξηση των μισθών και την βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Ευτυχώς, αυτό έγινε γρήγορα αντιληπτό από ένα μεγάλο μέρος της ηγεσίας των συνδικαλιστών και οι κινητοποιήσεις έγιναν πιο έξυπνες. Αν θα γίνουν και πιο αποτελεσματικές για τους ίδιους τους εργαζόμενους, αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα. Τελειώνοντας, αυτή την αναφορά στις κινητοποιήσεις θα πρέπει να γίνει σαφές ότι καμία λογική τουριστικής ανάπτυξης της χώρας δεν μπορεί να στηρίζεται στην καταστρατήγηση εργασιακών δικαιωμάτων, που περιλαμβάνει και το δικαίωμα στην απεργία και στις κινητοποιήσεις. Δεν είναι επί του

παρόντος, αλλά η μακροχρόνια τουριστική ανάπτυξη της χώρας απαιτεί υψηλές αμοιβές για τους εργαζόμενους και άριστες συνθήκες εργασίας. Είναι ο μόνος τρόπος για την παροχή υψηλής ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών. Η Ελλάδα μπορεί να πετύχει τουριστικά, μονάχα αν προσφέρει τέτοιες υπηρεσίες.

Η Έκθεση του Ιανουαρίου του 2010 προέβλεπε ότι η αύξηση για το 2010 θα ήταν 8,6% με δεδομένο την τιμή του πετρελαίου στα 80 δολάρια το βαρέλι και της τιμής του ευρώ στα 1,45 δολάρια. Η παγκόσμια οικονομική αβεβαιότητα μας οδήγησε και στην διαμόρφωση και άλλων σεναρίων πρόβλεψης, που κατά την κρίση μας ήταν λιγότερο πιθανά, με διαφορετικές τιμές για την ισοτιμία ευρώ/δολαρίου και τιμής πετρελαίου. Στο παρούσα Έκθεση, προβαίνουμε στην ενδιάμεση αναθεώρηση των προβλέψεων, όπως κάναμε και πέρυσι, με δεδομένα πλέον την τιμή του πετρελαίου, την ισοτιμία του ευρώ/δολαρίου το πρώτο εξάμηνο του 2010 και τις αεροπορικές αφίξεις εξωτερικού για το πρώτο πεντάμηνο του 2010. Εκτός από αυτά τα δεδομένα, έχουμε και νέες προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση που θα επικρατήσει στις δύο περιοχές που μας ενδιαφέρουν: χώρες της ευρωζώνης και επιλεγμένες χώρες εκτός ευρωζώνης.

Ο Πίνακας Α3.1 δίνει τις αναθεωρημένες προβλέψεις για τις επιλεγμένες χώρες της ευρωζώνης που αποτελούν την ομάδα χωρών του οικονομετρικού υποδείγματος που χρησιμοποιήθηκε για την πρόβλεψη του 2010 στην Έκθεση του Ιανουαρίου του 2010. Κατά μέσο όρο οι αναθεωρημένες προβλέψεις δίνουν μεγαλύτερο ρυθμό μεγέθυνσης, από 0,49% σε 0,74%. Οι χώρες, όμως, με μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα είναι η Γερμανία, η Ιταλία και η Γαλλία. Οι προβλέψεις οικονομικής ανάκαμψης για τις χώρες αυτές δεν είναι αντίστοιχες του μέσου όρου. Η πρόβλεψη για την Γερμανία είναι ίδια στο 1,2%, για την Ιταλία και την Γαλλία αυξάνει οριακά από 0,7% στο 0,8% για την πρώτη και από 1,2% στο 1,3% για τη δεύτερη.

Πίνακας Α3.1

Προβλέψεις Οικονομικής Μεγέθυνσης Επιλεγμένων Χωρών Ευρωζώνης (%)

	Φθινόπωρο 2009	Άνοιξη 2010
Γερμανία	1,2	1,2
Ιταλία	0,7	0,8
Αυστρία	1,1	1,3
Γαλλία	1,2	1,3
Φιλανδία	0,9	1,4
Ολλανδία	0,3	1,3
Κύπρος	0,1	-0,4
Ιρλανδία	-1,4	-0,9
Μάλτα	0,7	1,1
Πορτογαλία	0,3	0,5
Ισπανία	-0,8	-0,4
Σλοβενία	1,3	1,1
Βέλγιο	0,8	1,3
Μέσος Όρος	0,49	0,74

Πηγή: Εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η δεύτερη ομάδα χωρών αποτελείται από επιλεγμένες χώρες εκτός της ευρωζώνης: Η.Β., ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς, Ρωσία, Δανία, Σουηδία, Νορβηγία και Ελβετία. Και για αυτή την ομάδα χωρών η πρόβλεψη της άνοιξης του 2010 είναι προς το καλύτερο κατά 0,44% σε σχέση με την πρόβλεψη του 2009. Σε αυτή την ομάδα χωρών, το Ηνωμένο

Βασιλείο (Η.Β.) και οι Σκανδιναβικές Χώρες έχουν μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα. Η νέα πρόβλεψη για το Η.Β. είναι προς το χειρότερο. Το ίδιο και για τις Σκανδιναβικές χώρες. Για τις ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία το σενάριο οικονομικής μεγέθυνσης για το 2010 γίνεται πιο αισιόδοξο. Εξακολουθούμε να θεωρούμε ότι ο υπόλοιπος κόσμος έχει ένα σταθερό μερίδιο της τάξης του 28% του συνόλου των αφίξεων.

Η τιμή του πετρελαίου για το πρώτο πεντάμηνο του 2010 ήταν λίγο πάνω από τα 80 δολάρια το βαρέλι και η ισοτιμία ευρώ δολαρίου κοντά στο 1,4. Οι τιμές αυτές αποτελούν το βασικό μας σενάριο ανάλυσης. Οι αναθεωρημένες προβλέψεις του 2010 πρέπει να λάβουν υπόψη τους την ηφαιστειακή τέφρα του Απριλίου και εν μέρει τις ακυρώσεις πτήσεων λόγω της επανεμφάνισης της τέφρας το Μάιο, την δυσφήμιση της Ελλάδος τον Απρίλιο και τον Μάιο και κυρίως τα γεγονότα της 5^{ης} Μαΐου 2010. Ακόμη και σήμερα (αρχές Ιουλίου) η επίδραση αυτών των γεγονότων δεν έχει εξαιρεθεί. Σκοπός της παρούσης Έκθεσης είναι να υπολογίσει την επίδραση αυτών των γεγονότων στον εισερχόμενο τουρισμό. Ακολουθούμε τον εξής συλλογισμό. Πρώτον, αν οι προβλέψεις μας ήταν σωστές στις αρχές Ιανουαρίου, τότε αυτές παραμένουν σε ισχύ με την αφαίρεση της επίδρασης των γεγονότων. Δεύτερον, η επίδραση αυτή κορυφώνεται τον Απρίλιο και τον Μάιο και θεωρούμε ότι συνεχίζονται με φθίνοντα ρυθμό όλο το έτος. Για να υπολογίσουμε την επίδραση, χρησιμοποιούμε τα στοιχεία των αεροπορικών αφίξεων εξωτερικού που δίνει το Τμήμα Στατιστικής της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας, ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ των αεροπορικών αφίξεων από το εξωτερικό και των τουριστικών αφίξεων ήταν 96% για την περίοδο 1988-2008. Διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν για το πρώτο πεντάμηνο του 2010. Ο Πίνακας Α3.2 δίνει αυτά τα στοιχεία.

Πίνακας Α3.2

Αφίξεις Εξωτερικού σε Όλα τα Αεροδρόμια της Χώρας

	Μηνιαίο Ποσοστό Αφίξεων Έτους	2010	Αθροιστικό Σύνολο 2010	2009	Αθροιστικό Σύνολο 2009	2010-2009 (%)	Αθροιστικό Σύνολο 2010-2009 (%)
Ιανουάριος	2,28%	365120	365120	350999	350999	4,02%	4,02%
Φεβρουάριος	2,18%	315995	681115	289580	640579	9,12%	6,33%
Μάρτιος	2,80%	454021	1135136	391511	1032090	15,97%	9,98%
Απρίλιος	4,45%	604607	1739743	718839	1750929	15,89%	-0,64%
Μάιος	8,96%	1428979	3168722	1424675	3175604	0,30%	-0,22%

Πηγή: ΥΠΑ και Υπολογισμοί ΑΤΕΜ

Η πρώτη στήλη του Πίνακα Α3.2 δίνει το τουριστικό μερίδιο του κάθε μήνα στο σύνολο των ετήσιων αφίξεων, χρησιμοποιώντας το μέσο όρο της τριετίας 2007-2009. Τα στοιχεία δείχνουν την καταστροφή που υπέστη ο ελληνικός τουρισμός τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2010. Το πρώτο τρίμηνο του έτους αντιστοιχεί περίπου στο 7,3% του συνόλου των τουριστικών αφίξεων: 2,28% τον Ιανουάριο, 2,18% το Φεβρουάριο και 2,8% τον Μάρτιο. Συνεπώς, το πρώτο τρίμηνο του 2010 η αύξηση ήταν 9,98% πολύ κοντά στην πρόβλεψη του βασικού σεναρίου πρόβλεψης του 8,6%. Η διαφορά οφείλεται στην χαμηλότερη τιμή της ισοτιμίας ευρώ-δολαρίου, από 1,45 στο 1,4 περίπου.

Το Απρίλιο η πτώση ήταν 15,89% και το Μάιο η αύξηση ήταν μόνο 0,3%. Αν υποθέσουμε την βασική πρόβλεψη του 8,6% για τον Απρίλιο και τον Μάιο, τότε τα γεγονότα Απριλίου-Μαΐου οδήγησαν σε μία απόκλιση του 24,49% για τον Απρίλιο και 8,3% για το Μάιο. Με δεδομένο ότι ο Απρίλιος αντιστοιχεί στο 4,45% του ελληνικού

τουρισμού και ο Μάιος στο 8,96%, τότε η ετήσια επίδραση του Απριλίου ήταν 1,09% (4,45% x 24,49%) και του Μαΐου 0,74% (8,96% x 8,30%). Συνολικά τα γεγονότα κόστισαν στον ελληνικό τουρισμό το 1,83% των ετήσιων αφίξεων μόνο τον Απρίλιο και τον Μάιο. Η πρόβλεψη για το 2010 ήταν 15,53 εκατομμύρια τουρίστες. Συνεπώς τα γεγονότα στέρησαν 284,6 χιλιάδες αφίξεις. Με δεδομένο ότι ο μέσος τουρίστας δημιουργεί τουριστικά έσοδα 730 ευρώ, τότε το άμεσο κόστος των γεγονότων του Απριλίου και Μαΐου ήταν 208 εκατομμύρια ευρώ. Η επίπτωση, όμως, δεν εξαντλείται μόνο στους μήνες Απρίλιο και Μάιο. Υποθέτουμε ότι η αρνητική επίπτωση συνεχίζεται και τους επόμενους μήνες με τον ίδιο φθίνοντα ρυθμό όπως μεταξύ Απριλίου και Μαΐου: η επίπτωση του επόμενου μήνα είναι ίση με το 1/3 του προηγούμενου μήνα. Στον Πίνακα Α3.3 δίνεται το ποσοστό της μείωσης των αφίξεων λόγω των γεγονότων ανά μήνα (στήλη 2) και στην επόμενη στήλη γίνεται αναγωγή σε ετήσια βάση. Εκτίμηση μας είναι ότι η συνολική πτώση, λόγω των γεγονότων, είναι 2,4% που αντιστοιχεί σε 378 χιλιάδες τουρίστες και ζημιά 276 εκατομμύρια ευρώ στα τουριστικά έσοδα.

Πίνακας Α3.3

Οι Τουριστικές Επιπτώσεις της Τέφρας και των Γεγονότων Απριλίου-Μαΐου

Μήνας	Ποσοστό επί του Συνόλου των Αφίξεων (Μέσος Όρος 2007-2009)	Συνολική Μηνιαία Μείωση στις Αφίξεις λόγω των Γεγονότων Απριλίου-Μαΐου	Αναγωγή σε ετήσια βάση	Αριθμός Χαμένων Αφίξεων	Κόστος σε Τουριστικά Έσοδα (εκατ. €)
	(1)	(2)	(1) x (2)		
Ιανουάριος	2,28%				
Φεβρουάριος	2,18%				
Μάρτιος	2,80%				
Απρίλιος	4,45%	24,491%	1,090%	169174	123,497
Μάιος	8,96%	8,298%	0,743%	115396	84,239
Ιούνιος	12,65%	2,811%	0,356%	55218	40,309
Ιούλιος	16,75%	0,953%	0,160%	24771	18,083
Αύγουστος	20,00%	0,323%	0,065%	10023	7,317
Σεπτέμβριος	15,07%	0,109%	0,016%	2559	1,868
Οκτώβριος	9,03%	0,037%	0,003%	519	0,379
Νοέμβριος	3,11%	0,013%	0,0004%	61	0,044
Δεκέμβριος	2,73%	0,004%	0,0001%	18	0,013
Σύνολο			2,433%	377739	275,749

Λαμβάνοντας την παραπάνω ανάλυση υπόψη διαμορφώνουμε τις αναθεωρημένες προβλέψεις για το 2010, που όμως δεν διαφέρουν αρκετά από τις προηγούμενες που κάναμε τον Ιανουάριο, αν εξαιρεθεί η επίπτωση της τέφρας και των γεγονότων Απριλίου-Μαΐου 2010. Στον Πίνακα Α3.4 δίνεται η αναθεωρημένη πρόβλεψη για τρία σενάρια σε ό,τι αφορά την ισοτιμία ευρώ-δολαρίου. Επίσης, λαμβάνονται υπόψη οι νέες εκτιμήσεις για την οικονομική μεγέθυνση και χρησιμοποιείται ως πιο πιθανό σενάριο για την τιμή του πετρελαίου τα 85 δολάρια το βαρέλι. Οι πηγές αυτών των προβλέψεων δίνονται στην Έκθεση του Ιανουαρίου του 2010.

Πίνακας Α3.4

Σενάρια Προβλέψεων για τον Εισερχόμενο Τουρισμό το 2010

Περιοχή/Χώρα	Αριθμός Τουριστών			
	Σενάριο Ευρώ/δολάριο Α 1,35	Β 1,40	Γ 1,45	Σενάριο Αναφοράς Πετρέλαιο: \$80 €/\$: 1,45
Ευρωζώνη	6658109	6658109	6658109	6698897
Επιλεγμένες Χώρες εκτός Ευρωζώνης	4554590	4372886	4204434	4241972
Υπόλοιπο Κόσμου	4360494	4289831	4224322	4254782
Σύνολο Εισερχόμενου Τουρισμού για το 2010	15573192	15320825	15086864	15195651
Ποσοστιαία μεταβολή, 2010-2009	8,93%	7,16%	5,52%	6,28%

Σημείωση: Η τιμή του πετρελαίου εκτιμάται στα 85 δολάρια το βαρέλι.

Ο Πίνακας Α3.4 δίνει τρία σενάρια και ένα σενάριο αναφοράς που συγκρίνει τις προβλέψεις με αυτές του βασικού σεναρίου που έγινε τον Ιανουάριο του 2010. Στο σενάριο αναφοράς έχουν προστεθεί οι νέες εκτιμήσεις για την οικονομική μεγέθυνση και η εκτίμηση των γεγονότων του Απριλίου-Μαΐου. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, η αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού θα είναι 6,28% από 8,6% που ήταν η εκτίμηση τον Ιανουάριο.

Τα τρία άλλα σενάρια του Πίνακα Α3.4 δίνουν τις αφίξεις των αλλοδαπών τουριστών από τις τρεις ομάδες χωρών – ευρωζώνη, επιλεγμένες χώρες εκτός ευρωζώνης και το υπόλοιπο του κόσμου – για εναλλακτικές τιμές της ισοτιμίας ευρώ-δολαρίου. Η εκτίμησή μας είναι ότι οι αφίξεις θα αυξηθούν κατά 8,93% σύμφωνα με το πιο αισιόδοξο σενάριο και 5,52% σύμφωνα με το πιο απαισιόδοξο σενάριο.

Συμπερασματικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι προβλέψεις μας στηρίζονται σε ένα συγκεκριμένο οικονομικό υπόδειγμα και πάνω σε βασικές παραδοχές σε ό,τι αφορά το διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Το περιβάλλον αυτό, που εμείς το λαμβάνουμε ως δεδομένο, προσδιορίζει τιμές για την οικονομική μεγέθυνση, την ισοτιμία ευρώ-δολαρίου και την τιμή του πετρελαίου. Σε όλα αυτά προστίθεται και η κοινωνική – πολιτική – περιβαλλοντική κατάσταση στην χώρα υποδοχής. Γεγονότα όπως αυτά της τέφρας και της κατάστασης της Αθήνας τον Μάιο του 2010 έχουν δραματικές βραχυχρόνιες συνέπειες στον τουρισμό που αν συνεχιστούν, με τη μια ή την άλλη μορφή, θα υπονομεύσουν κάθε μακροχρόνια προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης. Για παράδειγμα, αν τα δραματικά γεγονότα επαναληφθούν τους επόμενους τρεις μήνες που αντιστοιχούν στο 42% του ετήσιου τουρισμού της Ελλάδος, η χρονιά θα κλείσει με πτώση σε σχέση με το 2009.